

Criminalul patologic

In literatura de specialitate diversi autori au incercat sa contureze portretul personalitatii criminale si, in functie de o serie de criterii, sa realizeze clasificarea si gruparea lor. In acest sen au fost utilizate o multitudine de criterii, din care urmatoarele:

a) in functie de gradul de constientizare si control al comportamentului criminal:

- infractori normali
- infractori anormali

b) in functie de tendinta de repetare a actiunilor criminale:

- infractori recidivisti
- infractori nerecidivisti

c) in functie de gradul de pregatire inractionala:

- infractori ocazionali
- infractori de cariera

Lewis Yablonski (1990), folosind drept criteriu modul in care personalitatea infractorului influenteaza comportamentul lui criminal, diferentiaza 4 categorii de criminali:

1. Criminali socializati;
2. Criminali neurotici;
3. Criminali psihotici;
4. Criminali sociopati.

1 In literatura de specialitate diversi autori au incercat sa contureze portretul personalitatii criminale si, in functie de o serie de criterii, sa realizeze clasificarea si gruparea lor.. Ei devin criminali in urma impactului contextului social in cadrul caruia invata reguli si valori deviate. Acesti criminali apar mai mult drept violatori ai proprietatii decat criminali violenti.

2. Criminalii neurotici sunt cei care – in general – comin acte inractionale din cauza compulsiunilor neurotice. Spre deosebire de psihotic, neuroticul nu percepe lumea intr-un mod distorsionant. Mai mult, in mod tipic, neuroticii sunt constienti ca exista ceva rau in ceea ce priveste gandirea si comportamentul lor. Principalul simptom al nevrozei este anxietatea. In acord cu psihiatrii, anxietatea poate fi exprimata direct sau indirect, fie in forma unor manifestari precum: orbirea, surzenia, istovirea, frica inexplicabila de anumite obiecte sau situatii, fie in forma unor activitati compulsive, precum comiterea unor infractiuni de tipul cleptomaniei, piromaniei, furtului din magazine. Criminalii neurotici sunt indivizii care devin criminali din cauza distorsiunilor personalitatii, precum si al perceptiilor asupra lumii din jur.

3. Criminalii psihotici sunt indivizii cu dezordini severe ale personalitatii, care au o perceptie complet distorsionata asupra societatii si lumii din jurul lor. Spre deosebire de criminalii socializati, psihotocii nu-si planifica crimele. Cu toate acestea, punctul lor de vedere distorsionat asupra realitatii si gandurile lor iluzorii si inselatoare pot sa-i determine sa comita crime. Fiind inclinati sa comita in special acte de violenta, inclusiv omorul, acesti criminali pot comite cele mai bizare si lipsite de sens acte sociale.

4. Criminalii sociopati sunt cei care sunt caracterizati printr-o personalitate egocentrica. Ei au o compasiune limitata fata de altii sau nu au deloc. Din cauza marilor tulburari de

caracter, ei pot usor victimiza pe altii cu un minimum sentiment de anxietate sau de vinovatie.

Desi cei mai multi din cei care comit acte antisociale detin elementul sociopatic, nu poate fi sustinuta ideea conform careea toti criminalii sau infractorii sunt clar sociopati.

Dr. Hervey Cleckley (psihiatru), in lucrarea sa intitulata “ *The Mask of Sanity*” (Masca Sanatatii), deoarece in mod uzual sociopatul apare ca fiind normal, prezinta urmatoarele caracteristici ale sociopatului:

1. Farmec superficial si o buna inteligenta. Sociopatul tipic, cand il intalnesti prima data, pare prietenos si bine adapta si – de asemenea – dovedeste ca poseda o inteligenta superioara;

2. Absenta iluziilor si a altor semne ale gandirii irrationale. Sociopatul poate recunoaste realitatea fizica a mediului inconjurator, nu aude voci si rationeaza logic.

3. Absenta “nevrozitatii” sau a manifestarilor psihoneurotice. El este in mod tipic imun la anxietate si la nelinistea care pot fi considerate normale in situatii perturbante.

4. Instabilitatea; sociopatul, dupa ce ajunge la o serie de castiguri si realizari, inclusiv financiare, se va descotorosi de aceste bunuri si venituri intr-o maniera irresponsabila, fara nici un motiv predictibil.

5. Neadevarul, minciuna, nesinceritatea. Evitarea adevarului de catre sociopat este remarcabila, o asemenea persoana parand a fi de incredere cand face o promisiune solemna, dar pe care nu o va respecta niciodata. Ei vor minti cu o deplina convingere pentru a evita orice acuzatie la adresa lor.

6. Lipsa remuscarii sau rusinii. Sociopatul nu accepta nici o critica pentru necazul ce-l produce altora, afisand virtual sentimentul rusinii desi viata lui e plina de acte imorale.

7. Comportamentul antisocial motivat inadecvat. Sociopatul urmeaza, in general, cursul comportamentului care este antisocial, inseland, mintind, jignind, chiar daca un asemenea comportament nu servesc nici unui scop personal.

8. Judecata saraca si esecul in a invata din experienta. Nu exista nici o evidenta ca o asemenea persoana invata vreodata din experientele negative, ea repetand in mod compulsiv esecurile, chiar si in cazul in care comportamentul lui conduce la multiple sanctiuni penale, inclusiv cu inchisoarea.

9. Egocentrismul patologic si incapacitatea de a iubi. Desi el adesea ofera semne privind afectiunea si dragostea, nu exista nici un indiciu ca este diominat intr-adevar de asemenea sentimente sau stari. Este persoana care nu poate sa formeze si sa mentina relatii interpersonale de durata.

10. Incarcatura emotionala foarte saraca a reactiilor afective. Sociopatul poate arata dusmanie, suferinta, afectiune, etc., dar el este incapabil de a simti adanc si adevarat emotii precum: mandria, supararea, bucuria, etc.

11. Pierderea specifica a intelegerii. Sociopatul are capacitati de intelegere limitate, aparent este neintrospectiv si este - mai ales – incapabil de a intelege punctele de vedere ale altora.

12. Indiferenta in relatiile interpersonale generale. Este incapabil de sacrificiu sau de generozitate reala si nu demonstreaza ca apreciaza actele altora de incredere si amabilitate.

13. Comportament bizar si neprevazut asociat sau nu cu consumul de bauturi alcoolice. Desi foloseste uzual in exces consumul de alcool si droguri, spre deosebire de

multi alti alcoolici, sociopatul – chiar sub influenta unei mici cantitati de alcool poate deveni extrem de agresiv si desconstructiv. Comportamentul bizar si irational poate aparea si atunci cand individul nu consuma bauturi alcoolice.

14. Tendintele suicidare sunt foarte rare. Sociopatul ameninta cu suicidul, dar foarte rar aplica in practica. Lipsa rusinii si vinovatiei reale in legatura cu comportamentul personal nu produce o motivatie adevarata pentru suicid. Amenintarea este folosita egocentric pentru obtinerea unui avantaj personal imediat.

15. Viata sexuala este defectuos integrata., caracterizandu-se prin promiscuitate si fiind lipsita, in cea mai mare masura, de incarcatura emotionala. Partenerul sexual este vazut mai mult ca un obiect decat ca o persoana cu sentimente.

16. Esec in a urma o anumita cale sau drum in viata. Sociopatul nu face eforturi constante in directia obtinerii unei palete largi de scopuri personale. Una dintre trasaturile remarcabile ale sociopatului este pattern-ul consistent al autoapararii

V. Dragomirescu considera ca structura personalitatii poate sa apartina uneea din cele 5 categorii si anume:

- personalitatea matura (sau imatura);
- personalitate nevrotica;
- personalitate psihopatica (dizarmonica)
- personalitate psihotica;
- personalitate dementiala.

Fiecare categorie prezinta caracteristici psiho-comportamentale specifice, care – la randul lor – conditioneaza nivelul de adaptare si integrare sociala. In acest sens, unele categorii pot prezenta un mare grad de risc social in ceea ce priveste orientarea comportamentului in directie antisociala. Astfel, personalitatea *nevrotica* prezinta particularitati de inadaptare prin caracterul instabil, intolerant sau contradictoriu.

Totodata ea prezinta tendinte de conduite agresive complicate sau disimulate, deoarece nevroticului ii este frica de propria violenta, asa cum ii este teama de propria dorinta.

Personalitatea *dizarmonica* sau *psihopatica* reprezinta prototipul comportamentului deviat prin trasaturi esentiale care realizeaza inadaptarea in mediul social de origine.

Acest comportament se traduce prin:

- un mare potential de anti- si asocialitate;
- un comportament delictual polivalent;
- spontaneitatea actiunilor deviante, nu prin insuficienta capacitatii de deliberare, cat prin necesitatea satisfacerii imediate a pulsiiunilor instinctiv-emotionale si imaturitatii afective;
- agresivitatea exacerbata de tendintele nacrofilice;
- rolul de inductor negativ, activ, sociopatic pe care-l desfasoara;
- tendintele de bravare si de simulare;
- malignitatea conduitelor deviante atat prin efectele socio-negative, cat si prin posibilitatile de decompensare, in care tulburari majore, de intensitate psihotica, pot antrena concomitent grave implicatii pe plan social.

Personalitatea *psihotica* se dezvolta treptat, distrugand componentele structural-functionale ale vietii psihice de baza. Intrucat motivarea comportamentului deviat pentru aceasta categorie psihiatrica clasica este in esenta patologica, nu se poate face o prezentare globala a acestei categorii decat sub forma pericolozitatii sociale pe care o genereaza frecvetele reactii “medico-legale” ce le caracterizeaza. In ceea ce priveste tipurile de psihoze, autorul considera ca intre psihozele afective, mania reprezinta o

periculozitate sociala mai redusa decat melancolia. Gravitatea pe plan social a comportamentului deviat melancolic decurge din orientarea ambivalenta a agresivitatii de la pruncucideri, omucideri, pana la automutilari si suicid. Un grad de periculozitate deosebit de mare il prezinta schizofrenia paranoida atat prin frecventa conduitelor deviante patologice, cat si mai ales prin gravitatea actelor agresive savarsite cu ferocitate, prin provocare de leziuni multiple si folosind mijloacele cele mai variate de atacare. In ceea ce priveste personalitatea *dementiala*, V. Dragomirescu considera ca degradarea personalitatii in sensul unei regresii a eficientei proceselor activitatii psihice globale se traduce, cu o frecventa remarcabila, in comportamentul deviant, nuanat ca forma de exprimare care este predominat agresiva, impulsiva, reactiva sau instabila.

In cadrul cercetarilor efectuate in vederea tipologiilor morfo-fizio-psihologice, diversi autori au incercat sa stabileasca ce corolatii exista intre structurile bio-constitutionale (inaltime, aspect ponderal, proportia dintre diferitele segmente ale corpului, etc.) si caracteristici psihocomportamentale. Asemenea tipologii au realizat: Pende si Viola (Italia), Kretschmer (Germania), Sheldon (S.U.A.).

Mult mai nuanat, sistemul lui Sheldon stabileste mai intai corelatia dintre tipul bio-constitutional (*endomorf*, corespunzator picnicului lui Kretschmer – subiect mic de statura si supraponderal; *mezomorf*, corespunzator atletului; *ectomorf*, corespunzator schizotimului lui Kretschmer – statura inalta si aspect subponderal). Mai exact, valorile cele mai inalte ale coeficientului de corelatie a fost gasit intre: tipul endomorfic si viscerotonic, tipul mezomorfic si somatotonic, tipul ectomorfic si cerebrotonic.

Pe de alta parte, Sheldon evidentiaza corelatiile existente intre tipurile bioconstitutionale si conduitele deviante antisociale, ajungand la 2 concluzii mai importante:

1. Predominanta somatotipului mezomorf pe o scara totala (la intregul lot de tineri cu conduite deviante antisociale);

2. Intr-o grupa de 16 delicventi din cei mai periculosi, conduita delictuala era in corelatie directacu tipul mezomorfic-endomorfic, caracterizat printr-o “vitalitate forte” si prin absenta inhibitiiei.

Bibliografie: “Psihologie judiciara”, Nicolae Mitrofan, Voicu Zdrengea, Tudorel Butoi, Casa de Editura si Presa “Sansa” – SRL, Bucuresti, 1992.